

به‌رلین

کورد و په‌یماننا عێراقی و تورکیا ... ئەحمەد بالایی

وه‌زیرێ ناڤخوه‌یی عێراقی جواد پهلانی یی شرو شه‌ پرزه‌ بووی بکاري خوقه‌، نزانیته‌ دئ چاوان خوه‌

قورتال که‌ته‌ ژئاریشه‌ وپرسگریکی ناڤخویی، رۆژانه‌ ب ده‌هان ته‌رمین بی ناسنامه‌ ده‌ینه‌ دیتن ل باژیری عێراقی و شه‌ری تایفگه‌ری دناڤه‌را عه‌ره‌بی سونه‌ وشیه‌ده‌، ب ده‌هان خه‌لکی سڤیل دبنه‌ قوربانی ل سه‌ر ده‌سته‌ تیوروستی القاعده‌، انیارالسنه‌، ئیسلامی سله‌فیی جیهادی وگورویی تیوروستی هه‌ریمی وناڤخویی، عێراق کریه‌ گۆره‌پانا شه‌ری تیوروا جیهانی و بوویه‌ جه‌ی ته‌سفیا حیساباتی هه‌ریمی وناڤه‌ته‌وه‌یی، وه‌زیرێ ناڤبری نکاره‌ ئیک گاف ژ ده‌رازینکا مالا خوه‌ ده‌رکه‌ڤیت ئەگه‌ر ژ لای هیزین ئەمریکا و فره‌گه‌زا وپیشمه‌رگین کورداڤه‌ نه‌هیت پاراستن، هیش جاده‌ وکولانی به‌غدا و باژیری دی ل عێراقی د سورن ژ خوینا خه‌لکی سڤیل و بی ده‌سته‌لات،

ئیرو خه‌لکی عێراقی ل به‌ر ده‌نگی ته‌قینا سه‌یارین مینریژگری، هاونا، تینتی وئهلغامان شیاردین، ل به‌ر سیبه‌را مرنا بیده‌نگ ژيانا خوه‌ بترس و سه‌هم ده‌رباز دکهن، ده‌سته‌لات بوویه‌ هه‌ڤیره‌ک روهن و ته‌ڤنه‌ک ئالوز د ده‌سته‌ حوکمه‌تا عێراقی دا، تاییه‌ته‌ د ده‌سته‌ جەنابی وه‌زیرێ ناڤخویی دا، نزانیته‌ دئ چاره‌نڤیسی وانا به‌ره‌ڤ کیژان قوناغ چیت، هه‌یا نه‌ها نه‌کاریه‌ ئیک سه‌رکه‌تن ب ده‌سته‌ خوقه‌ بینیت تاییه‌ته‌ د بیایێ ره‌وشا پاراستنا ناڤخویی دا، تنی کار و خه‌باتا وان بوویه‌ پاره‌کومکرن، ب دزی و به‌رتیلا وگه‌نده‌لیی ڤه‌ دمژولن هه‌یا وان ژ خه‌لکی سڤیل و ره‌وشا ئەمن وئاسایشا عێراقی نینه‌، هه‌ر که‌س یی ده‌سته‌لاتی ژبو به‌رژوه‌ندیی خوه‌ ب کار دئینیت، شه‌رت و مه‌رجین خوه‌ یین مه‌زه‌به‌ی و تایی ل سه‌ر ئیک دوو د سه‌پین وئاگری شه‌ری ناڤخویی هه‌لدکه‌ن، چونکه‌ بو وانا نه‌ خه‌مه‌ بلا رۆژانه‌ ب ده‌هان خه‌لکی هه‌ژار ل سه‌ر ده‌سته‌ تیوروستا بینه‌ کوشتن، وندا کرن و ره‌قاندن، لی ل سه‌ر قی ره‌وشا وسان ئالوزو شه‌پرزه‌ و فه‌راغا سیاسی و ئیداری وه‌زیرێ ناڤخویی به‌ره‌ڤ تورکیا دڤیت هن گاقین زیده‌ ی که‌له‌خی خوه‌ ده‌ڤیژیت، په‌یمان وپروتوکولا ل سه‌ر چاره‌نڤیسی گه‌لی کورد ئیمزا دکه‌ته‌ ل گه‌ل دوژمنیت کوردا بی ئاگه‌داریا نوینه‌ری کوردا د حوکمه‌تا عێراقا فیدرال دا، باشه‌ جەنابی وه‌زیر ئەگه‌ر تو نه‌کاری ئاریشین ناڤخویی ل عێراقی چاره‌سه‌ر بکه‌ی وگیان و مال و سامانی خه‌لکی ب پاریزی چاوان دئ ئاریشین ده‌ره‌ڤی عێراقی چاره‌سه‌رکه‌ی؟ ئەگه‌ر هات و کورد ژ حوکمه‌تا ناڤه‌ندی ده‌رکه‌تن وه‌یزین کوردا ژ به‌غدا و باژیری عێراقی ده‌رچون دئ ره‌وشا عێراقی به‌ره‌ڤ کیڤه‌ چیت؟ چونکه‌ هه‌ر که‌س د زانیته‌ هیژا کوردا مه‌زنترین هیژا چه‌کداریه‌ ل عێراقی، کوردا روله‌ک به‌رچاڤ و کاریگه‌ر هه‌یه‌ د پاراستنا ئەمن وئاسایشا عێراقی دا، کوردا نیڤا هیژا خوه‌ هنارتیه‌ به‌غدا و باژیری دی ل عێراقی دا خزه‌مه‌تا گه‌لی عێراقی بکه‌ن و مال و سامان وگیانی وان ب پاریزن ژ گه‌ڤ وه‌یرشین بکوژ و تیوروستان، لی مخابن ل شوونا حوکمه‌تا عێراقی ده‌سته‌ خوشیی ل کوردا بکه‌ن و مافیان وان ب پاریزن وریژ ل ئیرادا گه‌لی کورد بگرن، جاره‌ک دی بیی ل ده‌لیڤه‌ و ده‌ره‌ڤه‌تکی دنیرن، کو دوربه‌ک دئ مینا په‌یماننا جەزائیر، ئەنفالا و هه‌له‌به‌چه‌ داوه‌شین کوردا، هیڤی وئومیڤین هنده‌ سالان ب هه‌لوه‌شین.

ئه‌گه‌ر ئاوره‌کی ل قوناغین میژویی ب ده‌ین دئ خویا بیت، کو ژمیژدا گه‌له‌ک ئیمبراتور و حوکمه‌ته‌ ورژیمین جور ب جور هه‌ول و بزاقکریه‌ هن سنورین ده‌ستکار د ناڤه‌را گه‌لی کورد دانانه‌ بی ره‌زامه‌ندیا کوردان، له‌وما هه‌یا نه‌شیانه‌ وان سنورا ب پاریزن، هه‌رتم ئەو سنور بووینه‌ گۆرستانا دوژمن

وداگیرکه ران، چونکه ئه و نه سنورین سروشتینه به لکو سنورین دهستکارن دوزمین کوردا ب زوری ل سهر کوردا سه پانده نه، کورد ل سهر چه ندين ئيمبراتور و حوکمه تا دابه شکره، ژ بو جارا ئیکێ د په یمانا (زه هاو) سالا 1639 کوردستان کره دوو پارچه دناقه به را ئيمبراتورا عوسمانی و سه فهوی دا، چیا یی زاگروز و ئاگری کره سنورین ههردوو ئيمبراتوران، کورد بوونه دوو بهش، بهشا عوسمانی و بهشا سه فهوی، پاشی پشتی جهنگی جیهانی یی ئیکێ و نه مانا ههردوو ئيمبراتوران د په یمانا سایکس پیکو دا سالا 1916 کوردستان کره چار پارچه د ناقه به را تورکیا، ئیرانی، عیراقی و سوریا دا، لی چاوان ئه و په یمان ل دژی گه لی کورد مه شاندرن ورپزل ئیرادا گه لی کورد نه گرتن و سان رهوشا ئه من و ئاسایشا هه ریم رۆژه لاتا ناخین تیکچوو یه و نه خشی جوگرافی و سیاسی هاتیه گوهارتن، ئه فه ب سه دان ساله چه ندين ئيمبراتور و حوکمه تین ئیسلامی و رژیمی دکتاتور و ره گه زیه رست ژ ناخچونه، لی گه لی کورد هه ر مایه و دی هه ر مینیت هه یا ئه وژی مینا هه می وه لاتین جیهانی دینه خوه دی ده ولت و ئالا و ژیا نه ک ئازو ب رومه ت ل سهر خاکا باب و کالا دبه نه سهر، پشتی قان گوهارتن جیوپولوتیکی ل هه ریمی و پیشکه تنه ئه قل و زانستی و سه رخه بونا گه لین بن ده ست و روخاندنا دیوارین به رته نگ و را کرنا سنورا دناقه به را وه لاتین ئوروی و جیهانی دا، تازه جه نابی وزیرئ ناخچویی یی عیراقی د خازیت پلانه ک نول گه ل رژیمه ک که قنار و کلاسیک مینا رژیمه تورکیا ل دژی گه لی کورد ئیمزا بکه ت ب بیانویا هه بوونا هیژین په که کی ل باشورئ کوردستانی، کو دیواره کی ژ چیا یین زگروز، ئاگری، قه ندیل و هه لگوردی بلنتر دناقه به را ئیرانی، تورکیا و عیراقی دا چیکه ن دا بکارن هیژین خوه ژ هیرشین پارتیا کارکه ری کوردستانی ب پارین، ئه فه یه کین و غزه با دلی دوزمنا دئاماده نه ب ملیاران پارا و مالی خه رج بکه ن، ب هه زاران مرؤقان د دوزه خا شه ر و جه نگادا ب شه وتینن تنی مافین کوردا نه ده ن.

وه ک تیزانین حوکمه تا تورکیا رژیمه ک فاشست و ملیتاریه ناخازیت ئاشتی و ته ناھی ل هه ریمی به رقه رار بیت ژ به ر کو ژیا نا وان ل سهر به ره مه ی خوینا هه ژارانه ل سهر تالانکر و شه وتاندنا گوند و مالی کوردانه، بکر و بازرگانین شو ره شان، نا خازن کیانه ک ب ناخی کوردا هه بیت ل سهر بانئ گویا زه مین، وه که سه رۆک و هه زیری به ری (بولند ئه جوید) سالا 1999 د دیداره ک مه دیا تورکا دا گوت ئه گه ر هه بوونه ک کوردی ل باشورئ ئه فریقیا هه بیت ئه می ل دژ راوه ستین، لی بلا باش بزانه هه ر که سی پلان ژ بو ژ ناخبرنا شو ره ش و سه ره لدانین کوردا داناین و دژایه تیا گه لی کورد کری چ تا که که س چ رژیم و ده سته لات ژ ناخچویی و بوویه ده رس و عیبه رت ژ بو دیروکی، بنیرن شاهی ئیرانی محمد رچا په هله وی، سه رۆکی جه زائیر هه وار بومیدیان، سه رۆک کوماری مسری، محمد انورالسادات، سه رۆکی رژیمه عیراقا به ری سه دام حوسین و گه له ک که سین دی هه می دئاگری غزه با خوه دا شه وتینه و گور به گور بوونه که تنه به ر نه فره تین دیروکی.

لی چما حوکمه تا عیراقی ل سهر وئ په یمانا دوو قولی دناقه به را عیراقی و تورکیا دا بی ده نگ و بی به رسف مایه؟ کا چاوان د په یمانا (لوزان 1923 سه عد ئاباد 1937، جه زائیر 1975) و گه له ک په یمانین دی کورد هاتنه خاپاندن، قی جاری ژی د خازن کوردا ب ناخی دیموکراتیی ب خاپینن و کاره ساته ک دی ب سهر گه لی کورد بینن، ئه فه ژی قه دگه ریت ژ بو خه مساری و لاوازی کوردا د ده سته لاتا عیراقا فیدرال دا، چونکه پیش هه رفاندنا رژیمه به عس هه رتم کومبونین سی قولی و چار قولی د ناقه به را رژیمه عیراقی سوریی، تورکیا و ئیرانی دا د هاتن به ستن ل دژی مافین کوردا، به رده وام نه خش و پلان دگپران بو ژ ناخبرنا شو ره ش و سه ره لدانین کوردا ل هه ر پارچه کا کوردستانی، لی چ جارن و هه زیری ناخچویی به شداری نه کره د وان پلان و په یمانادا، هه رتم ژ لایی و هه زیری کارئ درفه ده اتن ئیمزاکرن، لی ژ به ر کو ئیرو و هه زیری کارئ درفه یی عیراقی کورده و داخازین وان ب جه ناھین له وما په نا بره به ر و هه زیری

www.kurdistan.net.org

8-10-2007 18:56 به کاتی ناوهندی ئه‌وروپا

ناڤخوویی، چونکه چ په‌یوه‌ندیا وه‌زیرین ناڤخوویی ب ئه‌من وئاسایشی ژ ده‌رقه‌ی وه‌لات نینه، به‌لکو ئه‌و کارئ وه‌زیرین ده‌رقه‌نه وپه‌یوه‌ندی ب به‌رنامی سیاسی یی ده‌وله‌تی قه‌هه‌یه، دیسان ئیرو جو‌دایه‌ک مه‌زن هه‌یه د ناڤه‌را نها و قوناغین پێشدا، چونکه ئیرو سه‌رۆک کوماری عیراقا فیدرال کورده، وه‌زیرئ کارئ ده‌رقه‌ کورده، جیگرئ سه‌روک وه‌زیر وجیگرئ په‌رله‌مانئ عیراقئ وچه‌ندین وه‌زیرین دن هه‌می کوردن د حوکمه‌تا ناڤه‌ندی دا، ئه‌گه‌ر کورد ب خازن گاقه‌ک بیی وان ناهیت هاقیتن دکارن ئیکسه‌ر بریارا سیاسی ب گۆهورن و به‌رنامی حوکمه‌تی تیگ بده‌ن ئه‌گه‌ر نه د به‌رژوه‌ندیا گه‌لی کورد دا بیت، چاوان کورد شیان سه‌رۆک وه‌زیرئ عیراقئ یی به‌رئ جه‌عه‌ری ل سه‌ر کاری لاده‌ن ژ به‌ر زیده‌گاقیین وی ل دژی گه‌لی کورد وپه‌یوه‌ندیین وی یین نه‌ینی ل گه‌ل رژیما تورک، وسان د کارن وه‌زیرئ ناڤخوویی ژ کار بیخن، دا که‌سه‌ک دی کوردا نه‌خاپینن وحه‌نه‌کا ب قه‌ده‌را گه‌لی کورد نه‌که‌ن.

abalay@hotmail